

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ТА
ЕТНОЛОГІЇ ІМ. М.Т.РИЛЬСЬКОГО**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
“ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОРУБІЖЖЯ”**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Київ 2007

СВЯТО ІВАНА КУПАЛА В СЕЛАХ УКРАЇНСЬКО- БІЛОРУСЬКОГО ПОРУБІЖЖЯ

Аналізуються особливості купальської обрядовості у с. Піща Шацького, Гута Ратнівського районів Волинської області і сусідніх сіл Добре, Дрочиво, Пирово, Оріхове, Хотислав Малоритського району Брестської області, записані у 2003–2007 рр. На основі мовно-етнографічних даних південна частина Брестської області належить до Західного Полісся.

Місце для купальського багаття обирали обов'язково біля води. У с. Гута це була невеличка водойма на вигоні біля лісу, яка так і зветься – Купала. У с. Піща до 1967 р. “Купалницю” палили на двох кінцях села.

Заготівлю матеріалу для купальського вогнища здійснювали хлопці. Вони ж і розпалювали багаття. Проте фольклорні тексти зберігають відомості про те, що колись це робила „молодая молодиця”.

Локальне побутування має купальське деревце, про яке не пам'ятають у Піщі, а в Гуті обов'язково прикрашали і називали „Купайлом” – назва найбільш поширена в Україні. По завершенню обряду його розривали (Гута) або топили (Оріхове). В. Давидюк розглядає купальське деревце як купальську жертву.

В окремих селах виготовляли антропоморфну фігуру, яку тут називали „відьмою”. Її топили або спалювали.

Купальську воду і росу вважали цілющою. У с. Гута збирали росу з листків капусти. В усіх селах зафіксовані елементи обрядового купання (обливання, вмивання). Плели вінки і ворожили. У с. Піща, крім вінків із квітів і трав, дівчата виплітали ще й коси з льону, які пускали на воду або спалювали.

Побутували вірування, що на „Купалу сонце грає і купається”, цвіте папороть, цілющих властивостей набирають лікарські трави і ягоди, активізується „нечиста сила”, що спричинило появу низки оберегів.

Зан Михайло
(Ужгород)

ПРОБЛЕМИ ЕТНІЧНОЇ, МОВНОЇ ТА КОНФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ПОВІТІВ МАРАМУРЕШ ТА САТУ МАРЕ (РУМУНІЯ)

1. Українство повітів Марамуреш та Сату Маре в сучасних умовах соціально-економічних та громадсько-політичних трансформацій опинилось у вирі складних етнODEMOГРАФІЧНИХ, ЕТНОСОЦІАЛЬНИХ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ. Внаслідок міграційних процесів відбулось деяке скорочення чисельності українців повіту Марамуреш (більш як на 2,5 тис. чол.) та певне збільшення (більш як 200 чол.) у повіті Сату Маре. Це засвідчують дані перепису населення 2002 р.

2. Колізією мовного плану є неспівпадіння етнічної та мовної ідентичності українства Марамуреша та Сату Маре. Особливо це стосується останнього повіту, де внаслідок дисперсності майже на ¼ українці визнають рідною румунську, частково угорську, російську мови.

3. На часі нагальною є штучна проблема русинської ідентичності в досліджуваній території. Офіційна статистика Румунії засвідчує, що русинська ідентичність фіксується у містах. Дані наших польових етнологічних обстежень практично не фіксують такої ідентичності серед селян, за винятком людей, які зазнали відповідної агітації в сучасних обставинах. Отже, виникає питання про практичний сенс функціонування товариства русинів.

4. Актуальною проблематикою є зміна конфесійної структури українства, яке переймає ідеї неопротестантських громад п'ятидесятників, баптистів, адвентистів сьомого дня, свідків Єгови тощо. Проведені нами дослідження засвідчують, що місцеве українство, переходячи на неопротестантську ідентичність втрачає етнокультурну специфіку. Відбувається перехід на румуномовну церковну службу, губиться народна духовно-культурна традиція; «українці-покаїти» відмежовуються від основного ядра українства краю. Як наслідок «дрейф» конфесійної ідентичності породжує асиміляційні тенденції у середовищі місцевого українства.

Карп'юк Лариса, Зрайко Роман
(Київ)

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПОРУБІЖНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У період становлення України як окремої держави питання мовної ідентичності, всупереч нав'язаній соціологами думці, має дуже важливе значення. Мовні преференції жителів порубіжних районів перетворилися на розмінну монету багатьох політиків. Наслідками тривалого колоніального минулого стали такі сьогоденні реалії, як розмита і кон'юнктурна етнолінгвоідентичність, іншомовність чи суржикомовність більш ніж половини населення країни, а також економічна та культурно-інформаційна залежність від колишньої метрополії.

Процес мовної ідентифікації є виразником цілої низки трансформаційних процесів. Небажання окремих громадян спілкуватися рідною мовою корінного населення свідчить, серед іншого, про засилля споживацької психології, оскільки, як показують дослідження, дуже важливим чинником мовної ідентичності виступає мотивація успіху, статусу, економічної вигоди, «приєднання до переможця», конформізм і т. і. Багато наших співвітчизників сприймають державу лише як засіб для задоволення матеріальних потреб, ігноруючи морально-культурні аспекти.

Прагнучи долучитися до європейських країн, ми змушені вирішити мовне питання подібним чином. Що пришвидшить цей процес: покращення життя громадян України в цілому, послаблення російського впливу чи підвищення культурно-морального рівня, покаже час, але є надія, що воно вирішиться подібно, як і в країнах Прибалтики. А поки-що маємо невтішну картину, тобто чітку кореляцію між вибором мови спілкування і ставленням до незалежності України. За даними Всеукраїнського соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології в грудні 2001 року, 50 відсотків україномовних українців ставляться до незалежності позитивно, а 20 вважають